

Året är 1945. Den libyske gossen är tio år gammal. Andra världskriget har just tagit slut och de tyska och italienska soldaterna fördrivits från Tripoli. Det är en stor dag. För första gången öppnas skolan för arabiska barn. Tidigare har den varit förbehållen de italienska barnen och etniskt segregerad. En ny tid börjar. På skolgården står en engelsk major bredvid rektorn och kvarterets imam, som utbringar leverop för Storbritannien, kungen och drottningen av England, Churchill, Montgomery och de allierade i tur och ordning. Att få gå i skolan – vilket äventyr! För unga lärare utan erfarenhet och för pojkar som i bästa fall lärt sig läsa i koranskolan. De flesta har det inte: de är fattiga och trasiga gatubarn som lockas av brödet och osten som gratis delas ut till lunch. Flickornas tid är ännu inte här.

Dörrarna mot det okända slås upp och bildningsresan börjar, för rektor, lärare och elever tillsammans. Scenen målas livfullt upp i den förre libyske utrikesministern Kāmil Ḥasan al-Maḡhūr (1935–2002) självbiografi *Stationer (Maḥaṭṭāt)*;¹ författaren var även ordförande i OPEC under en period, FN-ambassadör och libysk toppdiplomat. Han minns den första skoldagen tydligt och ger den en symbolisk betydelse för landets utveckling och formandet av en självständig nation. Han erinrar sig sina skolkamrater och sina lärare, de som steg in i klassrummet som kött och blod och de som trädde in mellan pärmarna på en bok. Och mest älskad av dem alla var Ṭāhā Ḥusayn från Egypten, som skrev som ingen annan, fastän han var blind! Från den dag då hans barndomsskildring *Dagarna (al-Ayyām)* kom in i klassen blev litteraturen elevernas håg, lärarnas böjelse och allas framtid, skriver al-Maḡhur.² Den arabiska skönlitteraturen, ny och gammal, blev det stoff som drömmar vävdes av. Kortsnaggad och blekhyad reciterar den då tioårige gossen dagligen avsnitt ur *Dagarna* och fantiserar om att skriva något liknande själv i framtiden. Vilket han på sätt och vis alltså också gjorde: en självbiografisk uppväxtskildring med en stad vid Medelhavet som första station istället för en by vid Nilen.

Det är svårt att överskatta Taha Husayns (1889–1973) roll som ledande intellektuell och kritisk debattör i arabvärlden i mitten av 1900-talet. Hans klass- och bildningsresa inspirerade unga människor överallt, inte bara i Egypten och Libyen. Som litterär hjälte och skönlitterär författare i en och samme person blev han känd i hela den arabiska »nationen« genom sin självbiografi *Dagarna*, som lästes i skolorna i många länder och snart blev en del av den litterära kanon. Som representant för moderna vetenskapsidéer och jämlikhetsideal var Husayn också en förebild för många. Minnena från Libyen 1945 illustrerar något av detta inflytande, som inte gav eko i Norden

utanför specialisternas krets – och knappast där heller. Att den svenske språkvetaren och arabisten Karl Vilhelm Zetterstéen (1866–1953) faktiskt översatte den egyptiske författarens mästerverk var tidigare okänt. Fyndet och publiceringen av manuskriptet till denna översättning visar på en ny sida hos Zetterstéen, som annars fokuserade på de klassiska texterna med den akademiska filologens tillvägagångssätt. I Sigrid Kahles biografi över sin far H. S. Nyberg beskrivs Zetterstéen till exempel som »en strikt vetenskapsman, frisinnad och religiöst ointresserad».³ Vidare skriver Kahle:

— Hans [Zetterstéens] arbetsdag började i regel vid 3–4 tiden på morgonen och fortsatte utan avbrott till sena kvällen. Ferier tog han först mot slutet av sitt liv, men han höll sig spänstig genom långt uträckta ensliga promenader.⁴

Den som vill få en inblick i Zetterstéens forskargärning rekommenderas att konsultera Ernst von Döbelns *Professor Karl Vilhelm Zetterstéens vetenskapliga författarverksamhet. Bibliografisk förteckning* som publicerades 1926.⁵ Denna förteckning är dock långt ifrån fullständig. Som fyndet av den svenska översättningen av Husayn visar, var Zetterstéen aktiv forskare ända till de sista dagarna av sitt liv. Översättningen blev aldrig helt färdig, och den nu publicerade versionen återger Zetterstéens originalmanuskript med korrektur.

Föreliggande temanummer av *LIR.journal* innehåller ett mindre antal artiklar som antingen har som syfte att ge en fördjupad bild av Zetterstéen som lingvist och översättare eller önskar analysera Husayns *Dagarna* som en källa för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Jan Hjärpes och Mats Eskhults artiklar sätter in Zetterstéens forskningsgärning i sitt idéhistoriska och vetenskapsteoretiska sammanhang. Medan Hjärpe ger en bred presentation av den idéhistoriska kontexten behandlar Eskhults bidrag en specifik händelse i Zetterstéens akademiska liv, närmare bestämt striden kring tillsättningen av docent David Myhrman. Detta tillsättningsärende vid Uppsala universitet utvecklades till en bitter strid och frågan kom att engagera Zetterstéen i ett flertal år.

Det faktum att vi nu har fått tillgång till Zetterstéens manuskript *Dagarna* ger nya möjligheter att få en inblick i den litterära översättarens verkstad. Vilka principer har legat till grund för Zetterstéens arbete och hur löste han de utmaningar som texten erbjöd? Dessa frågor fokuseras i Tetz Rookes och Gunvor Mejdells bidrag som är inriktade på att diskutera Zetterstéen som översättare. Hans erkända status som framstående översättare av koranen till svenska gör inte detta ämne mindre intressant.

I Göran Larssons och Susanne Olssons bidrag slutligen diskuteras och analyseras möjligheterna att använda Taha Husayns

Dagarna som en källa för att få en bild av det religiösa landskapet och de samhälleliga förändringarna i Egypten i början av 1900-talet.

Samtliga texter som presenteras i detta temanummer bygger på muntliga presentationer vid en workshop vid Göteborgs universitet. Workshopen kunde genomföras tack vare dels ett generöst bidrag från Kungliga Vitterhetsakademin och dels ett stöd från LIR-institutionen vid humanistiska fakulteten, Göteborgs universitet. Som redaktörer och artikelförfattare är vi mycket tacksamma för dessa bidrag.

— Göran Larsson och Tetz Rooke
Göteborg, maj 2013

■ REFERENSER

Döbeln, Ernst von (1926) *Professor Karl Vilhelm Zetterstéens vetenskapliga författarverksamhet. Bibliografisk förteckning*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.

al-Maqhūr, Kāmil Ḥasan (1995) *Maḥaṭṭāt*, Tripoli: Dār al-ruwwād.

Kahle, Sigrid (1993) *H. S. Nyberg. En vetenskapsmans biografi*. Stockholm: Norstedts.

— NOTER

- 1 Kāmil Ḥasan al-Maqhūr: *Maḥaṭṭāt* (Tripoli, 1995).
 - 2 al-Maqhūr: *Maḥaṭṭāt*, 129.
 - 3 Sigrid Kahle: *H. S. Nyberg. En vetenskapsmans biografi* (Stockholm, 1993), 86.
 - 4 Kahle, *H. S. Nyberg*, 86.
 - 5 Ernst von Döbeln: *Professor Karl Vilhelm Zetterstéens vetenskapliga författarverksamhet. Bibliografisk förteckning* (Uppsala, 1926).
-